

1727 - 1728

İZMİR İSYANINA DAİR BAZI VESİKALAR

M. Münir Aktepe

1730 Patrona Halil ihtilâlinin sebepleri üzerinde tedkiklerde bulunduğumuz esnada, *Relation des deux rebellions arrivées à Constantinople en 1730 et 1731 dans la déposition d'Ahmed III* (la Haye 1737) adlı eserde, bu ihtilâlin elebaşlarından olup, Patrona Halil'in en yakın arkadaşı bulunduğu bilinen, Emir Ali'nin, vaktile yeniçeri olduğuna ve İzmir isyanında bulunduğuna dâir bir kayd görmüş ve iki isyan arasında münasebet bulunabileceğini düşünmüştük. İşte bu keyfiyet bizi, İzmir isyanının mahiyetini araştırmaya sevk etmişti. Bu maksadla devrin vekayi'nâmelerini gözden geçirirken, Küçük Çelebi-zâde İsmail Asım Efendi'nin, *Rasid tarihi*'ne yazdığı zeylin, hicri 1140 senesi vekayi'i meyanında, İzmir'deki yeniçeriler ile şehrin voyvodasının sekbanları arasında çıkan mücadele sonunda, bir sene kadar süren, bir isyan hadisesinin vuku'na gelmiş olduğunu gördük; ayrıca Fındıklılı Süleyman Efendi'nin *Mürî'ü't-tevârik*'inde dahi bu vakaya dâir sekiz on satırlık malûmata tesadûf ettik. Fakat bu eserlerdeki bilgi gayet muhtasar olduğundan, vekayi'i etraflı şekilde tedkik için ayrıca Başvekalet arşivinde çalışmak da zarûri idi. Nitekim mezkûr arşivin muhtelif tasniflerinde yaptığımız araştırmalar neticesinde, hicri 1139-1141 seneleri vekayi'ini ihtiva eden, 134 ve 135 nr. lu *Mühimme defterleri*'nde bu isyan ile alâkalı İstanbul'dan yazılmış olan hükûm suretlerinin bulunduğunu gördük. Fakat İzmir'deki hükûmet adamları tarafından, bu vakaya dâir gönderilen yazılar, tabiatile bu mezkûr defterlerde mevcut değildi. Bu sebeple İzmir'deki *Arşiv defterleri*'ni de görmek ihtiyacını duyarak, 1955 Ağustosunda, İzmir Müzesinde bulunan *Şer'iyye sicil defterleri*'ni gözden geçirdik.

Maattessüf hiç bir tertip ve tasnife tâbi tutulmadan, bir köşeye atılmış olan bu yüzü mütecaviz defter, İzmir ile civar kazalarına mahsustur. En eskisi Bodrum'a âit olup, hicri 1170 senesinden başlamaktadır. Bu defterlerden bazıları da hicri 1331 tarihine kadar gelmektedir. Velhâsıl bunlarda İzmir isyanının cereyan ettiği senelere âit mâlûmatı hâvi hiç bir vesika yoktur. Binâen-aleyh şimdilik te'min edebildiğimiz bilgi, İsmâil Asım Efendi *Vekayi'nâme*'si ile Arşivde mevcûd malzemeye inhisar etmektedir. Bunlardan emniyet ile istifade edebileceğimiz kaynağın ise, arşiv vesikaları olduğunu söylemeye hâcet görmüyoruz. İsmâil Asım Efendi, hâdisе hakkında toplu mâlûmat vermekten ileri gitmemiştir. Vak'a-nüvis, gayet muhtasar olarak kâleme aldığı bu hâdisede, bazı hususlara hiç temas etmemiş, vakanın esas sebebini de açıklayamadığı gibi, bazı noktalarda tenakuza düşmüştür. Bu sebepten, temin edebildiğimiz arşiv vesikaları ile, bu güne kadar üzerinde durulmamış olan bu hadiseyi daha tafsilâtlı bir şekilde ortaya koymak ve müphem kalmış bazı hususları aydınlatmak mümkün olmaktadır.

V. Türk Tarih kongresinde bir tebliğ olarak okuduğumuz İzmir isyanını burada tekrar hikâye edecek değiliz. Ancak o tebliğde, istinad ettiğimiz vesikaları göstermek imkânı olmadığından, daha esaslı bir şekilde aydınlanmak isteyenlere fâideli olur ümidile, bu vesikaları bir mukaddimeyi müteakip aynen neşr ediyoruz.

İzmir isyanı, 1727 senesinde, İzmir şehrinin yeniçerileri ile voyvodanın sekbanları arasında vukua gelen basit bir kavga neticesi zuhur etmiş görünmektedir. Lâkin asıl sebep, şahsi meseleler olmayıp, yeniçerilerin şehirde hâkim olmak istemelerinden tevellüd ettiği için, hadisenin şekli kısa zamanda değişmiş ve şehirdeki voyvoda aleyhdarı sergerdeler, yeniçerilerin tarafını iltizam ettiği gibi, âyanlardan bazılarının da âsileri tuttuğu görülmüştür. Bu suretle, hükümeti temsil eden voyvoda ve onun adamları ile, yeniçeri zümresi, şehir halkı ve âyanlardan bir kısmı karşı karşıya gelmiş, başlangıçta basit şekilde olan kavga, bilâhîre bir isyan şeklini almıştır. Günlerce devam eden bu karşılıklı mücadele ise, şehrin voyvodası ile onun tarafını tutan âyanlardan Osman Ağa'nın, ancak İstanbul'a firarları üzerine sona ermiş bulunuyordu. Âsiler netice itibarile galip gelmiş ve rakiblerini İzmir'den kaçırmışlardı. Fakat henüz huzur içinde değildiler. Onlar Üçüncü Ahmed'in kendilerini tecziye ettireceğinden korkuyorlardı.

Bu sebeple, voyvoda ile taraftarlarının, zûlm ve tahakkümlerine karşı, mukavemet maksadile ayaklanmış olduklarını ve bu meselede tamamen haklı bulduklarını ispat için, İstanbul'a bir heyet yolladılar. III. Ahmed ile sadrâzam İbrahim Paşa, işi alevlendirmeden yatıştırmayı daha münasip gördüklerinden hadise üzerinde fazla durmadılar. Aynı zamanda İbrahim Paşa'nın çuhadarlarından İzmir'e yeni bir voyvoda tâyin edip, eski voyvoda ile Hacı Osman Ağa'yı kabahatli bularak, onları İstanbul'da alıkoydular. İşte bu maksadla aşağıdaki ferman, İzmir Kadısı'na ve şehrin âyanlarına hitaben gönderilmiştir.

1

İzmir Kadısı'na ve âyan-ı vilâyete hüküm ki :

Bundan akdem İzmir Voyvodası hilâf-ı şer'-i şerif vaz' u harekete tasaddi ve âyan-ı vilâyetten olup zî-kudret ve nâfizül-kelem olan elhac Osman dahi voyvoda-i mezburenin havasına mümaşaat ve imdad ü îâneti sebebile ahali ve fukara zûlm ü taaddisinden muztar ve bi'z-zarure üzerlerine cem'iyet itmeleri ile mezburân firar ve bu tarafa geldiklerinde voyvoda-i mezburenin zâhir olan zulmüne rizây-i hümâyunum olmamıḡla azl ve merkum elhac Osman dahi ehl ü îgali ile İstanbul'da iskân ve İzmir'den bil-külliyge alâkası kat' ve medîne-i İzmir ahalisinin cem'iyyeti merkumanın tesviye-i hareket ve taaddilerinden neş'et etmekle afv olunup kat'a ıztırarlarına bâis olacak bir hâlet yoḡiken mezburân taraflarından olmak üzere ol tarafda bazı ekâzib şüyû' bulmaḡın ahali-i merkume vehme ve bihûde ıztıraba düşdükleri ihbar olunmaḡla siz ki mumaileyhimsiz merkumanın bundan sonra ol tarafa varmalarına ve hilâf-ı şer' âher vechile fukaraya toaddilerine riza vermemeḡ emr-i muhal ve vech-i meşrûh üzere mezburânın zûlm ü taaddilerinden ıztırari cem'iyete tasaddileri dahi karin-i afv i hümâyunum olduğun cümleye ilan ve işaat ve herkes emn ü istirahat üzere kendi umurlarına mukayyed ve hâlâ vayvoda olan zide mecdehunun kanun u defter ve kadimden ola-geldiḡi üzere hass malını cem' ve tahsiline imdad ü îânet eylemeniz bâbında fermân-ı âlişân sâdır olmuştur. Fi. evâil-ü R. (Rebiülâhîr) sene 1140¹.

¹ Mühimme defteri, nr. 134, s. 252, Başvekâlet Arşiv Umum Mdr.

Fakat âsiler, kendi arzuları vechile hareket ederek, Derviş Efendi'yi reisü'l-âyan yapmalarına rağmen, bu fermana itimad edemedikleri, daha doğrusu, İbrahim Paşa'nın çuhadarı voyvoda Süleyman Ağa'ya dahi mutavaat etmek istemediklerinden dolayı, tekrar hükümetin emirlerine karşı muhalefet gösterdiler ve isyanı yeniden canlandırdılar. Meseleyi başlangıçta gayet müsamahakâr karşılayan III. Ahmed'in ise, bu def'a işi ciddi tuttuğunu ve Aydın muhassılı vezir Abdullah Paşa'ya şu fermanı yolladığını görüyoruz.

2

Aydın muhassılı vezir Abdullah Paşa'ya ve Limni kal'ası Dizdarı'na hüküm ki:

Medine-i İzmir ahalisinin vâki' olan hususların görmek üzere cümle ma'rifeti ile reisü'l-âyan olan Derviş Efendi demekle ma'ruf kimesne ma'kul ve münasib görüldüğü üzere ibâdullâhın müsofahatına sâi iken tama'-ı hâma düşüp fukaranın meslihini görmeğin ahz-ı rüşvete tasaddi eylediğinden maada Hacı Sefer oğlu demekle ma'ruf nam kimesne dahi kendü hâlinde olmayup ikisi dahi nice kıyl ü kâl ile nizam-ı memleketin ihtilâline bâis ve bâdi ve mezkûrların bu gâne hareket-i nâ-şayesteleri nice fesâdı müeddi olmağla cümle âyan ve eşraf ve fukaranın iltiması ve ma'rifeti ile mezkûrlar umûr-ı vilâyete dahl ve taarruz eylemeyüb kendi umûrları ile mukayyed olmaları için tenbih olunmuş iken mütenebbih olmayup hovalarına tâbi' bazı müfsidler ile bir yere gelüp ahali-i vilâyeti birbirine düşürüp ihtilâl-i nizam-ı memlekete bâis hareketten hâli olmadıkları ilâm olunmağın sen ki vezir-i müşarünileghsin mezkûran Derviş ve Hacı Sefer-oğlu'nu te'dib ve def'-i ihtilâlleri için Limni kal'asına nefy ü iclâ ve sen ki dizdar-ı merkumsun mezkûranı vusûllerinde kal'a-i merkumede kal'a-bend eyleyüp itlakları için emr-i şerifim sâdir olmadıkça bir tarik ile itlaklarından be-gayet ihtiraz ve ictinob olunmak bâbinda fermân-ı âlişânım sâdir olmuştur. Buyurdum ki. Fi. evâhir-i Câ. (Cemâziyelevvel) sene 1140².

² Mühimme defteri, nr. 130, s. 320. Bağv. Arg.

Mamafih III Ahmed yalnız Abdullah Paşa'ya değil, İzmir mol-lasına, şehrin voyvodası Süleyman Ağa'ya, Suğla sancağı müte-sellimine, yeniçeri serdarına, âyan ı vilâyet ve iş-erlerine, kal'a dizdarına hitaben dahi bir çok hükümler göndermişti. Muhtevası bakımından çok kıymetli olup, İzmir isyanının elebaşları, cereyan şekli ve safhaları hakkında bizi tenvir eden bu nevi, hüküm su-retlerinden ikisini aynen burada naklediyoruz.

3

İzmir Mollası'na ve İzmir'de vâki' ulema ve suleha zîde ilme-hüma ve İzmir voyvodası elhac Süleyman ve Suğla sancağı müte-sellimi zîde mecdehümaya ve İzmir'de Yeniçeri serdarı ve ocak ihtigarları ve âyan-ı vilâyet ve iş-erlerine ve sâir ahali-i vilâyetten olup *اول الامر منكم و اطيعوا الله و اطيعوا الرسول و اول الامر منكم* *nass ı kerimi üzere Allah'a ve Resûl'ine ve Cenâb-ı hilâfet maabıma itaat üzere olan müslimin-i müvahhidine ve kal'ası dizdarına hüküm ki:*

Ba'zı umûr-ı mühimmeler için taraf-ı Devlet-i aliyge'den şeref bîhş-ı sûdur olup medine-i İzmir'e gönderilen evâmîr-i aliyge-nin mezamîn-i münifeleri üzere amel ederek ferman olunduğu vech üzere hareket eylemek cümlelerin üzerlerine lâzım ve vâcib iken şekavet erbabından olup yine İzmir'de sâkin Burunî Çaltık-zâde demekle meşhur serdengeçti ağası Halil ve Muhtesib-oğlu Ahmed ve Kara İsmail ve Laz Mustafa ve kasab Köse Velî ve muhtesib Hacı Ali ve Tokad'lı Ali ve Laz İbrahim ve Kesirçikmazlar demekle ma'ruf iki kardeşler ve Arçb oğlu ve oturakçı Kara İbrahim ve Muhtesib oğlu'nun küçük kardeşi Mustafa ve Palamud karyesinden Türedi İmam demekle ma'ruf ve Burun-ili karyesinden Sarı İvaz ve Kasım Beşe ve Ömer Ağa nam on yedi nefer şakiler havalarına tâbi' erazil ve eşhas ile dernek ve cem'iyet ve ihtilâlê bâis harekete tasaddi etmeleri ile bundan akdem kendi hâllerinde ırzları ile ikamet etmeleri için nûsh u fend olunduk-da bir türlü mütenassih olmadıklarından nâşi cem'iyet ü fesâdı ve bağy ü tuğyanları izdidad bulup yine İzmir'de sâkin serdar-ı sâbık Gedüsi-zâde Mehmed Ağa ve ekmeççi Bayraktar Ali ve çubukçu Bayraktar Abdullah ve Bazarbaşı-oğlu ve Nâzik-

zâde Osman Ağa ve Kılıçoğlu ve arpacı Kara Ali ve boyacı Odabaşı ve Deli Ahmed Odabaşı ve dellal بشار و kasab Sâfi Beşe ve kasab-damadı Emîr nam kimesneleri dahi cebren kendülere teba'iyet ettirüb hilâf-ı şer'-i şerif ve mugayir-i rizay-ı hümâyun ve emr-i münîf fesad ve şakavete tasaddi ve su'-i harekete cesaretleri mücerred kendi agraz-ı nefsanîyelerin temşiyet ve celb-i mal için havay-i nefislerine mütabaattan neş'et etmiş bir hâlde olup eşkiyay-ı merkumenin şerr ü mazarratları havfinden sükkân-ı vilâyetten âsar-ı emniyet ve asâyiş meslûb olduğu şüyu' ve tevâtür bulup eşkiyay-ı merkûmun sâi bi'l-fesad ve muzırr-ı îbad oldukları zâhir ve bâhir olmağla emn-i bilâd ve terfih-i hâl-i îbad için ber-muktezay-ı şer'-i şerif lâzım gelen cezây-ı sezarâ tertibi ile def' ü ref'-i mazarratları ehemmi mehamm-ı dîn ü devlet-i aliyyeden olmağla zikrolunan on yedi nefer masturül-esâmî şakiler sâi bi'l-fesad oldukları hasebile verilen fetvay-ı şerife mucibince şer' ile lâzım gelen cezaları bilâ te'hir tertib olunup şerr ü mazarratları îbad ü bilâd üzerinden def' ve kendilerine teba'iyet ettirdikleri sâlifü'z-zikr şakiler dahi buldukları mahâlde ahz ve kal'a-bend olunup keyfiyyet-i ahvalleri vuku'ü üzre der-i devlet-medâra arz ve ilâm olunması ferman olunmağın gerektirki vech-i meşruh üzre bâlâda masturül-esâmî olan on yedi nefer bağilerin şer' ile lâzım gelen cezaların bilâ te'hir tertib ile şerr ü mazarratların def' ü ref' ve kusurunu dahi ber-mucib-i emr-i şerif buldukları mahâlde ahz ve kal'a-bend idüb keyfiyyet-i ahvallerini vuku'ü ve sıhhati üzre bir gün ve bir saat mukaddem der-i devlet-medarıma arz ve ilâm eyleyüp hilâf-ı fermân-ı âli vaz' ü hareketten her biriniz be-gayet tahâşi eyleyesüz deyü istihârü'l-ûmarâ ve'l-ekâbir bi'l-fiil dergâh-ı muallâm yeniçerileri ağası Hasan Ağa dâme uluvvehu tarafından mühürlü mektub verilmeğe siz ki mumaileyhimsiz ittifak ve ittihad ile bügat-ı mezburayı alâ eyy-i hâlin ahz ve bâlâda zikrolunduğu üzre ber-mucib-i fetvây-ı şerife tertib-i cezaları lâzım gelen on yedi nefer şakilerin bilâ eman cezaların tertib ve kal'a-bendleri tasrih olunmaları kal'a-bend eyleyüb hilâfından be gayet ihtiraz ve ictinab olunmak bâbında ferman-ı âlişânım sâdir olmuştur Buyurdum ki. Fi. evâhir-i Câ. (Cemâziğülevvel) sene 1140³.

³ Mühimme defteri, nr. 134. s. 313-14, Başv. Arş.

Yine İzmir Mollası'na ve İzmir'de sâkin ulema ve sulehaya ve İzmir Voyvodası'na ve Suğla sancığı Mütessellimî'ne ve Yeniçeriserdarı'na ve ocak ihtiyarlarına ve âyan-ı vilâyet ve işerlerine ve sâir ahali-i vilâyetten olup şer'-i şerife ve Cenâb-ı hilâfet-maâbıma itaat üzre olan müslimîn-i muvahhidine ve kal'ast Dizdar'ına hüküm ki:

Ba'zı ümur-ı mühimmeler için taraf-ı Devlet-i aliyye'den şeref bahş-ı sudur olup medine-i İzmir'e gönderilen evâmir-i aliyyenin mezâmin-i münifesi üzre amel ederek ferman olunduğu vech üzre hareket eylemek cümlelerin üzerine lâzım ve vâcib iken şakavet erbabından olup yine İzmir'de sâkin Burunî Çalık-zâde demekle meşhur serden-geçti ağası Halil ve Muhtesib-oğlu Ahmed ve Kara İsmail ve Laz Mustafa ve kasab Köse Velî ve muhtesib Hacı Ali ve Tokadlı Ali ve Laz İbrahim ve Kesirçikmazlar demekle ma'ruf iki kardeşler ve Arab-oğlu ve oturakçı Kara İbrahim ve Muhtesib-oğlu'nun küçük kardeşi Mustafa ve Palamud karyesinden Türedi İmam demekle ma'ruf ve Burun-ili karyesinden Sarı İvaz ve Kasım Beşe ve Ömer Ağa nam on yedi nefer şakiler havalârina tâbi erazil ve eşhas ile dernek ve cem'iyet ve ihtilâl bâis harekete tasaddi ile voyvodaların kaçırıp bundan akdem kendi hâllerinde ırzları ile ikamet etmeleri için nush u pend olundukda bir dürlü mütenassih olmadıklarından nâşi cem'iyet ve fesadları izdiyad bulup yine İzmir'de sâkin serdar-ı sâbık Gedüsî-zâde Mehmed ve Nâzik-zâde Osman Ağa ve Kılıçoğlu ve arpacı Kara Ali ve boyacı Odabaşı ve ekmekçi Bayraktar Ali ve çubukçu Bayraktar Abdullah ve Bazarbaşı-oğlu ve Deli Ahmed Odabaşı ve dellal بشار و kasab Sâfi Beşe ve kasab damadı Emîr nam kimesneleri dahi cebren kendülere teba'iyet ettirüb hilâf-ı şer'-i şerif ve mugayir-i emr-i münîf fesad ve şakavete tasaddi ve su'-i harekete cesaretleri mücerred agraz-ı nefsanîyelerin temşiyet ve celb-i mal için havay-i nefislerine mütabaattan neş'et etmiş bir hâlde olup eşkiyay-ı merkumenin şerr ü mazarratları havfinden sükkân-ı vilâyetten âsar-ı emniyet ve asâyiş meslûb olduğu şüyu' ve tevâtür bulup eşkiyay-ı merkûmun sâi bi'l-fesad ve muzırr-ı îbad bağiler oldukları

zâhir ve bâhir olmağa bir belde ve ba'zı kurâ ahalisinden şukadâr kimesneler ittifak edüp ehl-i ırzdan ba'zı kimesnelere ihtilâl-i nâse bâis ba'zı hususta bizim ile yekdil olun deyü küstahlık ettiklerin ol kimesneler imti'na etmeleri ile mezburları ve belde-i mezbureye taraf-ı saltanatdan zâbit nasb olunan voyvodayı kaçırap taraf-ı şer'den defâcile tenbih olundukta mütenebbih olmayup rehnumûniyi muvafık-ı şer'-i şerif olan evâmir-i sultanıyyeye itaat eylemeyüp bu vech üzre ittifaqları mütemadi olsa mezburlara şer'an ne lâzım deyü hâlâ şeyhül-islâm ve müftiyü'l-enâm olan mevlâna Abdullah edâmellahü taalâ fezailehudan istifta olundukta ta'zir-i şerif lâzım geldüğü ve bu surette ta'zirleri ne vec-hiledir deyü suâl olundukta re'y-i veliyü'l-emre müfevvezdir mezkûrlardan ba'zıların cinayetleri katl iktiza eder mertebeye bâliğ olur ise ta'ziren katilleri dahi meşru'dur deyü ifta etmeleri ile emn-i bilâd ve terfihi-i hâl-i ibâd için bâlâda masturü'l-esâmî on yedi nefer sâi bil-fesad olan şakilerin cezaları bilâ te'hir tertib olunup şer' ü mazarratları ibâd ü bilâd üzerlerinden def' ü ref' ve kendülerine teba'iyet ettirdikleri mezburlar dahi buldukları mahâlde ahz ve kal'a-bend olunup keyfiyyet-i ahvalleri vuku'ü üzre arz olunması bâbında sâdir olan fermân-ı âliye binaen iftiharü'l-âmara ve'l-ekâbir bil-fiil dergâh-ı muallâm yeniçerileri ağası Hasan Ağa dâme uluvvehunun mühürlü mektubu mücibince emr-i şerifim isdar ve ırsâl olunmağa siz ki mûmaileyhimsiz eşkiyayı meşkûrenin alâ eyy-i hâl-in ahz ve ele getirilüp şer' ü mazarratlarının def' ü ref'i ve ibadullahın âsâyiş ve istirahatleri aksay-i murâd-ı hümâyunum olmağın eğer vech-i meşru' üzre sâdir olan emr-i şerifimin mazmûn-ı münifi üzre ittifak ve ittihad üzre hareket ile eşkiyayı mezbureden cezaları tertib olunacaklarının cezası tertib ve kal'a-bend olacakların kal'a-bend ile te'min-i bilâda ihtimam ederseniz sa'iniz mebrur ve meşkûr olur ve eğer bu emr-i mühimde ihmâl ve müsamaharız zuhur ile emr-i şerifimin mazmûn-ı münifi icra olunmaz ise bu husus için me'mur olan dustur-ı mükerrem müşir-i müfahham nizâmü'l-âlem hâlâ Aydın muhassılı vezirim Abdullah Paşa edâmellahü taalâ iclâlehu dergâh-ı muallâm yeniçeri ccağı tarafından tâyin olunan ve dergâh-ı muallâm kapıcı başlarından tâyin olunan iftiha'ül-emâcid ve'l-ekârim dâme mecdehu mübaşeretleri ile üzerleririse varup eşkiyayı merkumeyi bi'vni'l-lâh-i taalâ ahz ve emr-i şeri-

fimin mazmûn-ı münifini icra eyledüğünden sonra sizden dahi ihmâl ve tekâsülünüz zuhur edenlerin şer'an lâzım gelen gûşmâl ve te'dibi tertib ve ahalliyi vilâyeti dahi nezre kat' ve bu vech ile nizam vereceğini mukarrer ve muhakkak bilüp ana göre basiret üzre hareket ve اطيعوا الله و اطيعوا الرسول و اولي الامر منكم âyet-i kerimesi üzre Allah'a ve Resûl'üne ve Cenâb-ı hilâfet maabıma itaatiniz var ise bu hususun temşiyeti için vezir-i müşarünileyhin İzmir'e virmasına muhtac etmeyüp bu emr-i mühimmi size isdar ve ırsâl olunan emr-i şerif mücibince temşiyet ve itmama mübâderet eylesesiz deyü yazılmıştır. Fi. evâhir-i Câ. sene 1140⁴.

Asilerin derhâl yakalanarak, bir kısmının habsi bir kısmının da katledilmeleri hakkında sudûr eden bu fermanlardan sonra, İzmir'de hadiseler iyiden iyiye kızıymış olup, neticede yeni voyvoda Süleyman Ağa dahi, âsilere karşı vaziyete hâkim olamadığı için şehirden kaçmak meburiyetinde kalmıştı. Bunun üzerinedir ki III. Ahmed veziri Abdullah Paşa'ya yollamış olduğu diğer bir kısım hatt-ı hümâyun ve hükümlerinde, onun kapısı halkı ile birlikte derhâl İzmir üzerine yürümesini ve voyvoda Süleyman Ağa ile iş birliği yapmasını istemiştir. Nitekim bu cihet aşağıdaki ferman suretinden açıkça anlaşılmaktadır.

5

Aydın muhassılı vezir Abdullah Paşa'ya hüküm ki:

Medine-i İzmir'de sâkin Burunî Çabık-zâde demekle ma'ruf serdengeçti ağası Halil ve Muhtesib-oğlu Ahmed ve Kara İsmail ve Laz Mustafa ve Kasab Köse Velî ve muhtesib Hacı Ali ve Toked'li Ali, Laz İbrahim ve Kesircikmazlar demekle ma'ruf iki kardeşler ve Arab oğlu ve oturakçı Kara İbrahim ve Muhtesib-oğlunun küçük kardeşi Mustafa ve Palamud karyesinden Türedi İmam demekle ma'ruf ve Burun-ili karyesinden Sarı İvaz ve Kasım Beşe ve Ömer Ağa demekle ma'ruf on yedi nefer şakiler havalorına tâbi'erâzil ve eşhas ile dernek ve cem'iyet ve itaatten hurûc ile iykaz-ı fitmeğe tasaddi ile voyvodaların kaçırap ihtilâl i

⁴ Mühimme defteri, nr. 124, s. 215-16, Başv. Arg.

vilâyete bâis olmaları ile mezburlar nush u pend ile salâh-pezir olmak mülâhazası ile dustûr-ı ekrem müşîr-i ešham nizâmül-âlem nâzım-ı menâzımül-ümem vezir-i âzam sûtude şiyem ve dâmad-ı mükerrerem ve muhteremim İbrahim Paşa *إبراهيم باشا* *إمام الله تعالى اجلاله وضاعفه بالأيدي* nin çuhadarlarından her vechile mu'temed ve i'tidâl ve salâh-ı hâl ile mevsuk olan kıdvetül-emâcid ve'l-âyan elhac Süleyman zîde mecdehu voyvoda nasb ve tâyin ve mezburlar fi-mâba'd kendi hâllerinde ırzları ile mukayyed olmaları için istimâleti müstemil emr-i şerifim ısdar ve irsâl ve itaate avdleri mûrad olundukta bir dürlü mütenassih olmadıklarından nâşî cem'iyet ü fesadları izdiyad bulup adem-i itaate musırr olmaları ile yine İzmir'de sâkin serdar-ı sâbık Gedûsî-zâde Mehmed ve Nâzîk-zâde Osman ve Killı-oğlu ve arpacı Kara Ali ve boyacı Odabaşı ve ekmeççi Bayraktar Ali ve çubukçu Bayraktar Abdullah ve Bazarbaşı-oğlu ve Deli Ahmed Odabaşı ve delal *كاسب سكي* ve kasab Sâki Beşe ve kasab damadı Emir nam kimesneleri dahi kendülere cebren taba'iyet ettirüp hilâf-ı şer'-i şerif ve mugayir-i emr-i münif fesad ve şakavete şûru' ve ba'zı ehl-i ırz kimesnelere dahi ihtilâlâ bâis ba'zı hususta bizimle ma'en olun deyü cebr eyledikte ve tekrar iykaz-ı fitneye tasaddi ve voyvoda-i mumaileyh elhac Süleyman'a ve Gümrükçü'ye dahi su'î kasdları zâhir olmağla bîm-i cân ile içlerinden çıkup âher mahalle firar ile kendülerin tahlis ve bu gûne su'î harekete cesaretleri mücerred ağraz-ı fâsîdelerine temşiyet ve celb-i mal için havay-i nefislerine mütâbâattan neş'et etmiş bir hâlet olup eşkiyay-ı merkumenin şerr ü mazarratları havfinden sükkân-ı vilâyetten dahi âsâğış ve emniyyet meslub olduğu tevâtür ile şügu' bulup ve merkumün şakiler sâi bi'l-fesad ve muzırr-ı îbâd oldukları zâhir ve nümâyan olmağla bu husus için *أعلم العلماء المتبحرين أفضل النضال المتورعين كشف المشكلات* *هالکة شېھولیسلام* ve müftigü'l-enâm olan mevlâna Abdullah edâme-llakûtaalâ fezâilehuda istifta olundukta bir belde ahalisinden şu kadar nefer kimesneler itaat-ı imamdan hurûc ve belde-i mezburede tecemmu' edüp taraf-ı saltanattan beldeyi mezbureye vâli nâşb olunan zîdî kaçırıp ba'dehu cem'iyetlerin dağıdıp itaat-ı imama avd için emr-i sultânî ve müceddeden vâli nasb ve irsâl olundukta mezburlar ol vâliyi dahi kabûl etmeyüp ol beldeyi mekân ittihaz ve

cem'iyetlerin dağıtmayıp adem-i itaate musırr olup ba'zı fesada mübâşeret eyleseler mezburlar boğiler olup katilleri meşru'dur deyü ifta etmeleri ile mezburlar on yedi nefer boğiler fetvây-i şerife mucibince sâi bi'l-fesad olmaları ile te'min-i bilâd ve âsâğış-i ibad için sen ki vezir-i müşarünileyhsin ma'rifetinle ve zâbitlerin ma'rifeti ile cezaları bilâ te'hir tertib olunup ve kendülere teba'iyet ettirdikleri mezburlar dahi buldukları mahâlde ahz ve kal'a-bend ve keyfiyyet-i ahvâl der-i devlet-medârıma arz ve ilâm olunmak için aksâ kuzatî'l-müslimîn mevlâna İzmir Kadısı'na ve Suğla sancığı mütesellimine ve yeniçeri zâbitine ve ocak ihtiyarları ve âyan-ı vilâyet ve işerlerine ve sâirlerine ve kal'ası dizdarına hitaben iftiharü'l-ümerâ ve'l-ekâbir hâlâ dergâh-ı muallâm yeniçerileri ağası olan Hasan Ağa dâme uluvvuhu tarafından mühürlü mektub ile ocak tarafından kıdvetül-emâcid ve'l-âyan zîde mecdehu mübâşir tâyin ve yanına irsâl olunmuştur İmdi sen ki vezir-i müşarünileyhsin sâdir olan hatt-ı hümâyun-ı şevket-makrunum mucibince işbu emr-i şerifim vusûlünde bilâ te'hir müstevefi ve mükemmel adamlarınla ve mübâşir-i mumaileyh ile ser'an bi'n-nefs İzmir'e varup mübâşir-i mumaileyh ve mütesellim ve İzmir'de olan yeniçeri zâbiti ve ocak ihtiyarları ve âyan-ı vilâyet ve işerleri ma'rifetleriyle eşkiyay-ı merkumeyi alâ-eyyi-hâlin ahz ve ele getirüb bâlâda tafsil olduğu üzere ber mücib-i fetvây-i şerife şer'an cezaları tertib olunacak on yedi nefer boğilerin cezaların tertib ve kal'a-bend olunacakları dahi kal'a-bend ve voyvoda-i mumaileyh elhac Süleyman dahi tarafına irsâl olunmağla voyvodalıği hizmetinde takrir ve eşkiyay-ı merkumenin sâir havıdarları dahi var ise onları dahi teftiş ve tafakhus ile ahz ve ele getirüb kal'a-bend ve fi-mâba'd bu gûne hilâf-ı şer'-i şerif ve mugayir-i emr-i münif harekete tasaddi eder zorba eşkiyası zuhur eyledikte cümlesi ittifak ve ittihad ile ahz ve şer'an lâzım gelen cezaları tertib olunmak üzere İzmir voyvodasına teslim etmeleri için ahalisini iki yüz kese akçe mikdarı nezre bağlayup ve ma'rifet-i şer' ile nezirleri hüccet-i şer'iyeye ve bu vechile umûr-ı memlekete hüsn-i nizam verüp nezir hüccetleri baş muhasebeye kayd olunmak için der-i devlet-medârıma irsâl ve keyfiyyet-i hâlî arz ve ilâm ile mesâiy-i meşkûre vücude getirmeye bez-i nakdine-i ihtimam eyleyüb lâkin bu takrib ile celb-i menfaat için şekavele alâkâsı olmayıp kendi ırzları ile

mukayyed olanlara taarruzdan ve hilâf-ı şer'-i şerif ser-i mâ zulm ve taaddiden be-gayet ihtiraz ve ictinab olunmak bâbında şeref bahş-ı sudûr olan hatt-ı hümâyun-ı şevket-makrûnum mucibince fermân-ı âlî-şânım sâdir olmuştur. Buyurdum ki. Fi. evâhir-i C. (Cemaziyelâhir) sene 1140⁵

III. Ahmed bu tedib hareketine, yalnız Aydın muhassılı Abdullah Paşa ile İzmir'in voyvoda ve kadısını değil, aşağıdaki fermanlara nazaran, garbi Anadolu'yu alâkadar eder bir mesele hâlini alan bu isyanın teskini için, Kara-hisar-ı Sâhib, Kütahya, Saruhan sancakları mütesellimleri ile Bayındır, Bergama, Menemen, Denizli, Turgud kazaları voyvodalarını dahi Abdullah Paşa'nın yardımına memur etmiş; Suğla sancağındaki kadılar ile Bozcaada, Midilli, Sakız, Rodos, Kuşadası, İstanköy, Sisam gibi diğer bir kısım kazaların nâib ve voyvodalarına, kal'a muhafızlarına ise, kendi bölgeleri dahiline iltica edecek eşkiyadan her hangi bir kimseyi gizlemiyerek, derhâl yakalayıp Abdullah Paşa'ya teslim etmeleri hususunu ayrıca ferman buyurmuştu. Bu meselelere mütedâir olan ferman suretleri şunlardır :

6

Suğla sancağında vâki' kadılara ve havass ve evkafı voyvodalarına ve zcamet ve timar zabıtları ve sübaşlarına ve âyan ve eşraf-ı vilâyet ve sâir işerlerine hüküm ki :

Medine-i İzmir'de bazı erâzil ve eşhas hilâf-ı şer'-i şerif fesad üzere dernek ve cem'iyet ve icrây-i ağraz-ı fâsıdeleri için enva' şakavet ve habasete cesâret etmeleri ile verilen fetvay-i şerife mucibince mezburların zabıtların ma'rifeti ile şer' ile lâzım gelen gûşmâl ve tertib-i te'dib ü nekâlleri ile def'-i cem'iyet ve ihtilâlleri için emr-i şerifim şeref-bahş-ı sudûr olmağla eşkiyayı merkumeden firar ihtimâli olanlar ahz ve ele getirilüp şer'an haklarında lâzım gelen icrâ olunmak ehemmi umûr-ı dinigiyeden olmağla siz ki mümaileyhimsiz işbu emr-i şerifim ile vusûlünde İzmir kurbânün etraf-ı erbaasında olan boğazlar ve güzergâhlar muhkem sedd ü bend ve bu emr-i mühimmin temşiyetinde.

⁵ Mühimme defteri, nr. 184, s. 317—18, Başv. Arş.

ve icrastı hitamına dek leyl ü nehar adamlarınız ile muhafaza ve mezburlardan bir ferdi firar ettirmemek üzere bi'n-nefs takayyüd ve ihtimom eyleyüb nev'amma ihmâl ve müsâmahadan be-gayet ihtiraz ve ictinab eyleyesiz şöyle ki bu hususta adem-i takayyüdü-nüzden nâşi eşkiyayı merkumeden bir ferd firar edecek olur ise her hanginizin muhafazasında olduğunuz semtten firar eyledügü hober alındıkta bilâ amân anlara tertib olunacak ceza sizin hakkınızda icrâ olunacağını yakinen mukarrer ve muhakkak bilüp ana göre basiret üzere hareket ve zinhar bu hususta zerre kadar ihmâl ve tekâsül eylemeyüp zikr olunan boğaz ve memerr ü ma'berleri gereği gibi muhafaza ve bi'n-nefs adamlarınız ile sedd ü bend ve hitam-ı maslahata dek leyl ü nehar takayyüd ve ihtimam ile bekleyüp bir takrib ile bir ferdi firar ettirmeyüp ser-i mâ hilâfından gayetül-gaye hazer ve mücânebet etmek bâbında yazılmıştır. Fi. evâil-i C. sene 1140.

Bir sureti Aydın sancağına Bir sureti Suğla sancağına⁶.

7

Hâlâ Bayındır voyvodası Yumuk (يوميك) Mustafa zide mecduhuya hüküm ki :

Medine-i İzmir'de bazı müfsidler kenâü hâllerinde durmayup su'-i hareket ve havalatına tâbi' olanlar ile dernek ve cem'iyet ve ırzları ile mukayyed olmaları için nûsh u pend olundukça mütenassih ve sûd-mend olmayup ol vilâyetin ihtilâline bâis hareketât-ı gayr-ı marziyyeden hâli olmamaları ile dustûr-ı mükerrem müşîr-i müfahhem nizamül-âlem hâlâ Aydın muhassılı olan vezirim Abdullah Paşa edâmellahü tealâ telâluhu mezburların zabıtları ma'rifeti ile şer'an lâzım gelen gûşmâl ve te'dib ü nekâlleri için mufassal ve meşruh emr-i şerifim ile me'mur olmağla sen ki mümaileyhsin müstevfi adamların ile bu husus için vezir-i müşarünileghin maiyyetine me'mur ve tâyin olunmuşundur İmdi işbu emr-i şerifim ile vusûlünde mükemmel ve müstevfi adamların ile seri'an kalkıp vezir-i müşarünileghin yanına varıp mezburların şer'an lâzım gelen gûşmâl ve te'dib ü nekâlleri

⁶ Mühimme defteri, nr. 134, s. 319—20, Başv. Arş.

tertibinde vezir-i müşarünileyhin berây-i savâb-dîdi üzre amel ve hareket ile hidemat-ı murziyye vücude getirmeye ziyade ikdam ve ihtimam edüp ser-i mü hilâfından be-gayet ihtiraz ve ictinab eylemen bâbında fermân-ı âli-şânım sâdır olmuştur Buyurdum ki. Fi. evâil-i C. (Cemaziyelâhir) sene 1140.

Birer sureti: Bergama voyvodasına ve Kütahya mütesellimine ve Kara hisar-ı Sâhib sancağı mütesellimine ve Menemen voyvodasına ve Denizli voyvodasına ve Turgud voyvodasına ve Saruhan sancağı mütesellimine⁷.

8

Aydın muhassılı vezir Abdullah Paşa'ya hüküm ki:

Medine-i İzmir'de zuhur eden şakavet-pişelerden ba'zıları bir tarik ile firar edüp Boğaz-hisarları ve Bozca-ada ve Sakız ve Midilli ve Rodos ve Kuşadası ve İstanköy ve Sisam adası taraflarına varırlar ise ahz ve tarafına irsâl ve teslim etmeleri için zikrolunan kazaların kaâplarına ve voyvoda ve muhassil ve zâbitlerine ve dizdarlarına başka başka emr-i şerif isdar ve irsâl olunmağla sen ki vezir-i müşarünileyhsin ma'lamun olup vech-i meşruh üzre eşkiyay-ı merkumeden ol taraflara firar eder olur ise tarafından taleb ve ahz ve cezaları tertibinde ihtimâm-ı tam eylemen bâbında ferman-ı âli-şânım sâdır olmuştur Buyurdum ki. Fi. evâsıt-ı C. sene 1140⁸.

9

Kara-hisar-ı Sâhib sancağı Mütesellimi'ne hüküm ki:

Medine-i İzmir'de ba'zı müfsidler kendü hallerinde durmayup su'-i hareket ve havalarına tâbi' olanlar ile dernek ve cem'iyet ve kendü ırları ile mukayyed olmaları için nûsh u pend olundukça mütenassih ve sûd-mend olmayup ol vilâyetin ihtilâlüne bâis harekât-ı gayr-i marziyyeden hâli olmamaları ile dustûr-ı mükerrem müşir-i müfahham nizâmü'l-âlem hâlâ Aydın muhassılı olan vezirim Abdullah Paşa edâmellahü taâlâ iclâluhu mezburların

⁷ Mühimme defteri, nr. 184, s. 313, Bağv. Arş.

⁸ Aynı defter, s. 325, Bağv. Arş.

zâbitleri ma'rifetile şer'an lâzım gelen gûşmâl ve te'dib ü nekâlleri için mufassal ve meşruh emr-i şerifim ile me'mur olmağla sen ki mütesellim-i mûmaileyhsin müstevfi adamların ile bu husus için vezir-i müşarünileyhin maiyyetine me'mur ve tâyin olunmuşundur İmdi iş bu emr-i şerifim ile vusûlünde mükemmel ve müstevfi adamların ile ser'an kalkıp vezir-i müşarünileyhin yanına varıp mezburların şer'an lâzım gelen gûşmâl ve te'dib ü nekâlleri tertibinde vezir-i müşarünileyhin re'y i savâb-dîdi üzre amel ve hareket ile hidemat-ı murziyye vücude getirmeye ziyade ikdam ve ihtimam eyleyüp ser-i mü hilâfından be-gayet ihtiraz ve ictinab eylemen bâbında fermân-ı âli-şânım sâdır olmuştur Buyurdum ki. Fi. evâsıt ı C. sene 1140⁹.

10

Boğaz-hisarları kadılarına ve dizdarlarına hüküm ki:

Medine-i İzmir'de ba'zı müfsidler kendü hallerinde durmayup su'-i hareket ve havalarına tâbi' olanlar ile dernek ve cem'iyet ve kendi ırları ile mukayyed olmaları için nûsh u pend olundukça mütenassih ve sûd-mend olmayup ol vilâyetin ihtilâlüne bâis harekât-ı gayr-i marziyyeden hâli olmamaları ile dustûr-ı mükerrem müşir-i müfahham nizâmü'l-âlem hâlâ Aydın muhassılı olan vezirim Abdullah Paşa edâmellahü taâlâ iclâluhu mezburların zâbitleri ma'rifetile şer'an lâzım gelen gûşmâl ve te'dib ü nekâlleri için mufassal ve meşruh emr-i şerifim ile me'mur olmağla siz ki mûmaileyhimsiz eşkiyay-ı merkumeden ol cânibe doğru firar edenî olur ise ahz ve vezir-i müşarünileyhin tarafına irsâl ve teslim eyleyüp ser-i mü hilâfından be-gayet ihtiraz ve ictinab eylemeniz bâbında fermân-ı âli-şânım sâdır olmuştur Buyurdum ki. Fi. evâsıt ı C. sene 1140.

Bir sureti: Bozca-ada kadısına ve voyvodasına bir sureti Sakız nâibine ve muhassılına bir sureti Midilli nâibine ve nazırına bir sureti Rodos paşasına ve kadısına bir sureti Kuşadası nâibine ve zâbitine ve voyvodasına bir sureti İstanköy nâibine ve İstanköy voyvodasına bir sureti Sisam adası nâibine ve zâbitine¹⁰.

⁹ Mühimme defteri nr. 184, s. 326, Bağv. Arş.

¹⁰ Aynı defter, gösterilen yer.

Bu emirlerden sonra Abdullah Paşa topladığı kuvvetler ile İzmir'e yürümüş, fakat âsilerin şeflerini bir takım va'dler sonunda hiyle ile, kan dökmeyen elde ettiği için, şakiler mukavemet göstermeden dağılmışlardı. Abdullah Paşa'nın ve diğer bazı kadılar ile dizdarların zorbaları tâkib ve tedip hususunda aldıkları emirler sırası ile aşağıdadır:

11

Kal'a-i Sultaniyye Kadısı'na ve Sultaniyye kal'ası Dizdari'na hüküm ki:

Medine-i İzmir'de dernek ve cem'iyet ve fesâd ü şakavete cesaret eden rüesay-ı eşkiyadan Burunî Çalık-zâde Halil ve Muhtesib-oğlu Ahmed Kal'a-i Sultaniyye'ye nefy ü iclâ olunmalarında sen ki mevlânay-ı mümaileyh ve dizdar ı merkumsun mezkûran şakiler Kal'a-i Sultaniyye'ye vusûl buldukları sant ikisini dahî bilâ tavakkuf Sultaniyye kol'asına kal'a-bend ve dustûr-ı mükerrrem müşîr-i müfahham nizamü'l-âlem Aydın muhassılı vezirim Abdullah Paşa edâmellahü taalâ iclâluhunun ma'rifeti ile bilâ tereddüd zâbiti ma'rifetile cezaların tertib ve der-i devlet medârima ilâm eylesiz deyü yazılmıştır Fi. evâhir-i C. sene 1140¹¹.

12

Kula Kadısı'na ve kaza-i mezburda Yeniçeri serdari ve ocak ihtiyarları ve âyân-ı vilâyet ve işerlerine ve Güzel-hisar kal'ası Dizdari'na hüküm ki:

Kula kazası medine-i İzmir'e kurb ve civar olmağla bundan akdem İzmir'de kendü hallerinde olmıyan şakavet erbabının fitne ve fesadlarından nâşi nefsi Kula ahalisinden Kethüdayeri-oğlu Ali ve kardeşi Ahmed ve Evliya-oğlu ve Odobaşı-oğlu Mehmed nam yaramazlar yeniçerilik iddiası ile hovalarına tâbi' eşkiya ile cumhur ve cem'iyet ve tahrik-i fitne ve fesada tasaddi ve cesaret üzere olup ibadullahtın ırz ve mallarına dest-i taaddilerini dıraz eylemekden hâli olmamaları ile sükkân-ı vilâyetin emn ü rahat

¹¹ Mühimme defteri, nr. 134, s. 333, Başv. Arş.

bi'l-külligge mün'adim olduğu arz ve ilâm olmağla ocaktan bir kâr-güzâr mübaşir tâyin ve eşkiyay-ı merkumânu dustur-ı mükerrrem müşîr-i müfahham nizamü'l-âlem Aydın muhassılı vezirim Abdullah Paşa edâmellahü taalâ iclâluhu ma'rifeti ve ma'rifet-i şer' ile buldukları mahalde ahz ve Güzel-hisar kal'asına vaz' ü kal'a-bend ve havadarları olanlar her kimler ise teftiş ve tafahhus ve haklarında şer' ile lâzım geleni edâ ile şerr ü mazarratların ibâdullah üzerinden def' ü ref' olunmak için fermân-ı âli sâdir olmağın kıdüstü'l-emâsil ve'l-akran on beş bölüğün Bekir Çavuş zîde kadruhu mübaşir tâyin ve irsâl olunup sen ki mübaşir-i merkumsun gerektir ki bir gün evvel Kula kazasına varup bâlâda masturü'l-esâmi olan eşkiyayı vezir-i müşarünileyh ma'rifeti ve ma'rifet-i şer' ile buldukları mahalde ahz ve Güzel-hisar kal'asına irsâl ve kal'a-bend ettirüp ve havadarları olanlar kimler ise yine vezir-i müşarünileyh ma'rifeti ile teftiş ve tafahhus ve haklarında şer' ile lâzım geleni icra ile şerr ü mazarratlarından ibadullahtı tahlis eylemen için vezir-i müşarünileyhin re'y-i savab-dîdi üzere hareket ederek itmam ı hizmet ile avdet eylesin ve sen ki Güzel-hisar kal'ası dizdarısın vech-i meşruh üzere varan eşkiyay-ı merkumânu dizdari olduğun kal'a-i mezkûrede habs ve kal'a-bend edüp tekrar fermân-ı âli sâdir olmadıkça bir ferdini itlak eylemeyüp firar ve gıybetlerinden be-gayet ihtiraz ve ictinab eylesin deyü iftiharü'l-emâcid ve'l-ekâbir bi'l-fiil dergâh-ı muallâm yeniçerileri ağası olan Hasan Ağa dâme uluvvuhu tarafından mühürlü mektub verilmek ile vech-i meşruh üzere amel olunmak bâbında fermân-ı âli-şânım sâdir olmuştur Bugurdum ki. Fi. evâsıt-ı B. (Receb) sene 1140¹².

13

Hâlâ Aydın muhassılı vezir Abdullah Paşa'ya hüküm ki:

Medine-i İzmir'de alem efrâz-ı şakavet ve birbirlerine teâdüd ü teâvün ve dernek ü cem'iyet ile belde-i merkume ahalisi üzerlerine tasallut ve hilâf-ı şer'-i şerif enva' fesadata tasaddi ve ibadullahta hâden efzûn zulm ü taaddi ve şer'-i şerife ve evâmir-i

¹² Mühimme defteri, nr. 134, s. 350, Başv. Arş.

alığıme adem-i itaat ve izhâr-ı isyan ü tuğyan ile iki defa voyvodaların kaçırıp fesad ve şakavetlerinde musırr olan Burunî Çalık-oğlu Halil ve Muhtesib-oğlu Ahmed ve Kara İsmail ve Laz Mustafa ve kasab Köse Veli ve muhtesib Hacı Ali ve Tokad'lı Ali ve Laz İbrahim ve Kesirçikmazlar demekle ma'ruf iki kardeşler ve Arab-oğlu ve oturakçı Kara İbrahim ve Muhtesib-oğlunun küçük kardeşi Mustafa ve Palamud karyesinden Türedi İmam demekle ma'ruf ve Burunili karyesinden Sarı İvaz ve Kasım Beşe ve Ömer Ağa demekle ma'ruf on yedi nefer şakilerin verilen fetvay-i şerife mücibince cezaları tertib ve eşkiyay-ı merkumenin havalalarına teba'iyet ile şakavetlerine temşiyet veren serdar-ı sâbık Gedûsî-zâde Mehmed ve Nâzik-zâde Osman ve Kilt-oğlu ve arpacı Kara Ali ve boyacı Odabaşı ve ekmeççi Bayraktar Ali ve çubukçu Bayraktar Abdullah ve Pazarbaşı-oğlu ve Deli Ahmed Odabaşı ve delil عتق ve kasab Sâfi Beşe ve kasab damadı Emîr nam kimesnelerin dahi ahz ve kal'a-bendleri ve eşkiyay-ı merkumenin sâir havadarları dahi var ise onların dahi testiş ve tefahhus ile ele getirüp cezaya müstahak olanların tertib-i cezalarını ve kal'a-bendi lâzım gelenlerin nefy ü kal'a-bendlerinden sonra fi-mâba'd bu gûne hilâf-ı şer'-i şerif harekete tasaddi eden eşkiya zuhûr eyledikde ahalişi ittifak ve ittihad ile ahz ve şer'an lâzım gelen cezaları tertib olunmak üzere İzmir voyvodasına teslim eylemeleri için ahaliyi-i merkumeyi 200 kese mikdarı nezre bağlayup hüccet-i şer'iyyesin baş-muhasebeye kayd için der-i devlet medârıma irsâl ve bu vechile ahvâl-i memlekete hüsn-i nizam vermek üzere bundan akdem hatt-ı hümâyun-ı şevket-makrûnum ile şeref-bahş-ı sudûr olan mufassal ve meşruh emr-i şerif-i âlî-şânım ile me'mur olmuş idin El-hâletü-hazihi merkumün Burunî Çalık-oğlu Halil ile Muhtesib-oğlu Ahmed'i ahz ve emr-i şerifimle Sultaniyye kal'asına gönderüp kal'a-bend ve sâirlerinin dahi ahz ile hizmet-i me'murenin temşiyet ve edastna cidd ü ihtimam üzere olduğun ilâm etmekle sa'in medid olmuştur Berhurdar olasin mukaddema gerek tertib-i cezalarına me'mur olduğun on yedi nefer mezburlar ve gerek havalalarına teba'iyet ile fesad ve şakavetlerine temşiyet verüp kal'a-bendleri fermânım olan eşkiyanın bir seneden berü ittifak ve ittihad ile idam ve izalelerini muktezi enva' fesad ve şakavetlerinden ol vilâyetin ahvâli muhtel ve müşevveş ve ahalişi emniyyetten dür ve hâb u rahatdan

mehcur olup eşkiyay-ı merkumenin şer'-i şerife ve evâmir-i alığıme ve voyvodalarına itaat ve inkiyadı olmayup ve Ocakları tarafından tâyin olunan zabiti dahi kabûl etmeyüp Ocak tarafından tâyin olunan Orta çavuşuna dahi adem-i itaat ve bizim zâbitimiz içimizden olur deyü isyan ve tuğyanlarında ısrar ve cem'iyetlerin artırıp fesad ve şakavetleri izdiyad ve iştidad bulmağla verilen fetvay-i şerife mücibince cümlesinin idam ve izaleleri ile ol beldenin ulema suleha ve fukara ve zuafasının te'min ve tatmini ehemmi umur-ı diniyyeden ve ehemmi mehamm-ı saltanat-ı seniyyemden olup ve bu hususun temşiyet ve icrastı bir vezirin hüsn-i ihtimamı ile husûl-pezir olıcak umur-ı azîmeden olmağla herbâr senin gibi bir vezir-i sâhib-miknetin bu husus için tâyin ve tesyiri asîr olmağla hâlâ bu emr-i vâcibül-ihtimama me'mur olman ile temşiyet ve ihtimamı bu def'a senden matlub-ı hümâyun-ı padişahânem olmağla eşkiyay-ı merkumeden kal'a-i merkumeye irsâl ve kal'a-bend ettirdiğin merkumün Burunî Çalık-oğlu Halil ve Muhtesib-oğlu Ahmed ve bu tarafta ahz ve cezaları tertib olunan Sarı İvaz ve Ömer Ağa demekle ma'rûf şakilerden maada gerek tertib-i cezası ve gerek kal'a-bendlerine me'mur olduğun eşkiyay-ı merkumenin içlerinden birisi gaybet ve firar etmemek ve eğer gaybet etmiş vır ise alâ-eyyi-hâlin ahz ve ele getirilüp bir tarik ile himaye olunmamak ve birisi halâs ve necat bulmamak üzere cümlesini alâ eyyi-halin ahz ve ele getirüp verilen fetvay-i şerife mücibince hâlâ İzmir oğası olan Salih zîde mecduhu ve yanına tâyin olunan ocak çavuşlarından Bekir Çavuş ma'rifeti ile ocak kanunu üzere cezaların tertib ve sâir havadarları dahi var ise anları dahi testiş ve tefahhus ile ahz ve ele getirüp şer'an tertib-i cezaya müstahak olanların cezalarını tertib ve kal'a-bendi lâzım gelenleri kal'a-bend ve ta'zir ve fi-mâba'd memleket i mezburede kimesne bu misillü fesad ve şakavete tasaddi etmiyecek vech üzere gereği gibi tatmin ve te'mine ihtimam-ı vâfire ve eğer bundan sonra bu gûne hilâf-ı şer'-i şerif ve mugayir i emr-i münif harekete tasaddi eder eşkiya zuhur eder ise ittifak ve ittihad ile ahz ve şer'an lâzım gelen cezaları tertib olunmak üzere İzmir voyvodasına teslim eylemeleri için ahalişini 200 kese akçe miktarı nezre bağlayup ve nezirlerin hüccet-i şer'iyye ve baş muhasebeye kayd olunmak için der-i devlet-medârıma irsâl ve keyfiyyet-i hâli arz ve ilâm eyleyüp hilâfına riza ve cevaz göstermeyüp

ve'l-hâsil senden matlub-ı hümâyunum eşkiyadan bir ferde himayet ve siyanet ve şekavette alâkast olmıyanlara hilâf-ı şer'-i şerif taaddi ve taarruz olunmamak üzere bu emr-i mühimme hüsn-i hitam vermen olmağla me'mur olduğun üzere hareket ile ol vilâyeti eşkiyadan tanzif ve tathir ve vech-i meşruh üzere chalisini nezre kat' ile kema-yenbâği ahval-i vilâyete hüsn-i nizam verüp mesaiy-i cemilen mebrur ve meşkûr olmağla bezl-i tâb ü tuvan eylemen bâbında fermân-ı âli-şânım sâdir olmuştur Bugurdum ki. Fi. evâst-ı B. sene 1140¹³.

Bu hükmün üst kısmında şu kayıd vardır:

Fetvây i şerife ve fermân-ı münifim mucibince omel edüp bu hususta medhâli olanlardan bir ferdi himayetten be gayet ihtiraz eylesesiz deyü ünvanına hatt-ı hümâyun-ı mehâbet-makrunum keşide kılınmıştır.

14

Aydın muhassılı vezir Abdullah Paşa'ya hüküm ki:

İzmir'de zuhur eden eşkiyanın yanlarına taşradan gelüp mülhak olan şakiler hangi vilâyet ve kura'nın eşkiyası oldukları bu tarafta ahz ve kal'a-bendleri fermânım olan Derviş Efendi ve Hacı Sefer-oğlu İbrahim'den istihbar olundukta Burun-ili ve Bınarbaşı ve Kilizman ve Tahtalı nam dört karyeden kati çok hazele gelüb mülhak ve Turgud ve Tire ve Manisa vs sair civarda olan kasabalarda dahi fevc fevc erâzil ve eşkiya gelür idi lâkin isimleri ma'lûmumuz değildir deyü haber vermeleri ile sen ki vezir-i müşarünileyhsin me'mur olduğun üzere İzmir'i eşkiyadan tathir ve itmam-ı hüsn-i nizam ile ovdetinde zikrolunan mahallere uğrayup eşkiyayı merkumeyi teftiş ve tefahhus ve zikrolunan mahallerden İzmir eşkiyasının yanlarına varup mülhak olan şakiler her kimler ise ohz ve ele getirüp verilen fetvây-i şerife mucibince cezaları tertibi muktezi olanlarının yanında olan zabitlerin ma'rifetile cezalarını tertib ve'l-hâsil eşkiya ve eşirranın bi'l-külliyeye kat'-ı hurûf-ı şerr ü mefsedetlerle te'min-i bilâd ve

¹³ Mühimme defteri, nr. 184, s. 854, Başv. Arg.

terfih-i ibad aksay-ı murâd-ı hümâyunum olup lâkin şakavette alâkast olmayup kendü ırzları ile mukayyed olanlardan bir ferde hilâf-ı şer'-i şerif taarruz ve taaddi olunmasına kat'a rizây-i hümâyunum olmamağla ona göre basiret üzere hareket eşkiyaya himayetten ve şekavette alâkast olmayanlardan bir ferde taaddi ve taarruzdan ziyade ittika' ve mücânebet olunmak bâbında fermân-ı âli-şânım sâdir olmuştur Bugurdum ki. Fi. evâhir-i B. sene 1140¹⁴.

Maamafih bu kadar sıkı tâkibata rağmen, zorbalardan bir kısmının yine firar etmeye muvaffak oldukları aşşığıcaki ferman-dan anlaşılmaktadır:

15

Aydın muhassılı vezir Abdullah Paşa'ya hüküm ki:

Karaburun nâibi mevlâna Seyyid İbrahim zîde ilmühu südde-i saadetime mektub gönderüp Karaburun kazasından İzmir Zorbaları ile ittihad ve ittifaq ve iânet üzere olup her bâr tuğyan ve şakave'leri zâhir olan Ali Efendi-oğlu demekle ma'ruf Ahmed ve Bostancıbaşı-oğlu Mehmed ve Abdullah ve Hatib-oğlu Yusuf ve Mehmed nâm şakilerin ahzleri için sen ki vezir-i müşarünileyhsin tarafından buğruldu ile tâyin olunan mübâşir vasûlünde ba'de't-tafahhus eşkiyayı merkumün ve Kara(?) karyesinden Hacı Çakır ve Poltacı(?) Hacı Mehmed ve kardeşi Hacı Yunus ve oğulları ve Hass karyesinden Tiryaki Hüseyin ve Odacı(?) Mehmed ve Yapıcı-oğlu Mustafa ve Çavuş Mustafa ve Molla Halil-oğlu nam şakiler ile yek-dil ve başlarına otuz kırk nefer yeniçeri makulesi kimesneleri dokü cem' edüp alât ve silah ile her bâr İzmir zorbaları ile ittifaq ve iânet üzere iken İzmir'e vasûlünden bir gün mukaddem İzmir iskelesinden Dubrovnik sefinesine binüp Saktz cânibine firar edüp hâlâ vilâyetlerinde değillerdür deyü haber vermeleri ile eşkiyayı merkume ahz olunup haklarından gelin-medikçe kazamız emin ve sâlim olmayup cümlemiz perâkende ve perişan oluruz deyü ahâlinin iltimasları ile vâki' hâli mevlânay-i merkum arz etmeğün sen ki vezir-i müşarünileyhsin bâlâda

¹⁴ Mühimme defteri, nr. 134, s. 857, Başv. Arg.

mezkûrû'l-esâmi olan eşkiyayı bi-eyyi-hâlin ahz ve ukubât-ı mesru'adan haklarında icâb eden cezây-ı sezarları ma'rifet-i şer' ile bilâ tavakkuf icra ve ol havalıyı eşkiyadan tathir ve tanzif eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuştur Bayurdum ki. Fi. evâil-i Ş. (Şaban) sene 1140¹⁵.

Vezir Abdullah Paşa, İzmir eşkiyasından bir kısmını kendi afvettirmek istemiş, bilhassa vak'anın ikinci devresinde hadiseye karışmayıp, daha ziyade voyvoda Süleyman Ağa tarafını tutmuş olanları himayeye teşebbüs etmiştir. Lâkin III. Ahmed bu hususta asla müsamâhakâr davranmamış ve bu İzmir isyanına her ne şekilde olursa olsun iştirâk edenlerin umûmunun tecziyesini talep etmiştir. Bu fermanlardan ikisi ber vech-i âtidir:

16

Hâlâ Aydın muhassılı vezir Abdullah Paşa'ya hüküm ki:

Bu def'a der-i devlet-medârıma irsâl eylediğün mektub ve kaimelerin vürûd edüp hülâsa-i mazmunları ma'lum-ı hümâyunum olmuştur Medine-i İzmir'de alem efrâz-ı fesad ve tuğyan olan eşkiyanın rüesası olan on yedi nefer şakilerin tertib-i ceza ve on iki neferin kal'a-bendleri için mukaddema emr-i şerifim şeref bahş-ı sudûr olduktan sonra eşkiyayı merkumenin cümlesinin katilleri meşru' olduğuna fetvây-i şerife verilmekle müstahak oldukları cezaları tertib olunmak için tekrar hatt-ı hümâyun-ı şevket-makrunum ile muavven mufassal ve meşruh emr-i şerifim ısdar ve irsâl olunmuş idi Hâlen vürûd eden kaimende eşkiyayı mezbureden ahz ve ele girenlerden tertib i cezaları lâzım gelenlerinin cezaları tertib ve bâzıları dahi kal'a-bend olunmağla kal'a-bend olanlardan bâzılarının cürümleri afv olunmak üzere tahrir olup lâkin mezburlar fesad ve şekavetleri zâhir üzere eşkiyadan olmaları ile ıslah-ı nefis edinceye dek kal'a-bendleri muktezi olmağla sen ki vezir-i müşarünileyhsin mezburlar ve gerek sâir elde olup tertib-i cezaya müstahak olmayanların nisfını Bozca-ada kal'asına ve nisfını dahi Midilli kal'asına irsâl ve

¹⁵ Mühimme defteri, nr. 134, s. 371, Başv. Arş.

kal'a-bend ettirüp bunlardan maada henüz ele getirülecek eşkiya dahi ele girdikde şer'an tertib-i cezaları muktezi olanların ber mücib-i fetvây-i şerife cezaların tertib ve kal'a-bendi lâzım gelenlerini dahi kal'a-bend ve nezir husûsunu dahi görüp me'mur olduğun vech üzere medine-i merkumerin bir gün akdem itmâm-ı hüsn-i nizamı ile makarr-ı hükûmetine avdet eylemen bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuştur Bayurdum ki. Fi. evâil-i Ş. sene 1140¹⁶.

17

Aydın Muhassılı'na hüküm ki:

Bundan akdem İzmir'de alem efrâz-ı şekavet olan bağilerden Burunî Çalık-oğlu Halil ve Muhtesib-oğlu Ahmed ve Kara İsmail ve Lâz Mustafa ve kasap Köse Veli ve muhtesib Hacı Ali ve Lâz İbrahim ve Kesirçikmazlar demekle ma'ruf iki kardeşler ve Arab-oğlu ve oturakçı Kara İbrahim ve Muhtesib oğlununun küçük kardeşi Mustafa ve Palamud karyesinden Türedi İmam demekle ma'ruf ve Burun-ili karyesinden Sarı İvaz ve Kasım Beşe ve Ömer Ağa demekle ma'ruf on yedi neferin katil ile tertib-i cezaları ve serdâr-ı sâbik Gedûst-zâde Mehmed ve Nâzik-zâde Osman ve Killi-oğlu ve arpacı Kara Ali ve boyacı Odabaşı ve ekmeççi Bayraktar Ali ve çubukçu Bayraktar Abdullah ve Bazarbaşı ve Deli Ahmed Odabaşı ve dellal ve kasab Sâfi Beşe ve kasab damadı Emîr nam on iki nefer şakilerin kal'a-bendleri için emr-i şerifim sâdır olduktan sonra nefy ü kal'a-bend olunacaklar dahi bağilerden oldukları sâbit olmağla verilen fetvây-i şerife mücibince onların dahi cezaları tertib olunmak üzere hatt-ı hümâyun-ı şevket-makrunum ile muavven mufassal ve meşruh emr-i şerif-i celilü's-şânım ısdar ve irsâl olunmağla mazmân-ı münifi üzere amel ve hareket ile cümlesinin cezalarını tertib etmen lâzım iken sen ki vezir-i müşarünileyhsin bu def'a der-i devlet medarına gelen memhur kaimenin hulâsa-i meşhumunda eşkiyayı merkumeden ele girenlerden bâzılarının cezaları tertib olup mezburlardan muhtesib Hacı İsa'nın cürmü afv olunmaq üzere imhâl ve on iki nefer

¹⁶ Mühimme defteri, nr. 134, s. 381, Başv. Arş.

şakiler dahi ahz ve def'a-i ülâda sâdır olan emr-i şerife binâen kal'a-bend olunup Deli Ahmed ve Odabaşının ekser eşkiyaya vukufu olmağla teccüss ve tafahhus olduğun ve arpacı Kara Ali ve kasab damadı Emîr ve çubukçu Abdullah ve Kılıçoğlu Mahmud Çavuş ve Nâzik-zâde Osman ve muhtesib Hacı Ali mukaddema olan cem'iyyette mevcûd ve cürümleri afov olunduktan sonra kal'a tâife-i boğiyenin yonlarına varmayup cümlesi Hacı Süleyman'ın yanından ayrılmadığına mezkûr Hacı Süleyman şahadet etmekle İzmir kal'asında alikonulup ma'dası Midilli'ye irsâl ve kal'a-bend ettirmek üzere tashih olundu deyü tahririn istiğrab olunmuştur Gerek def'a-i ülâ ve sâniyede tertib-i cezaları için emr-i şerifim sâdır olan on yedi nefer ve gerek def'a-i ülâda kal'a-bendleri ve def'a-i sâniyede tertib-i cezaları için emr-i şerifim sâdır olan on iki nefer şakilerin cümlesi bâğiye ale's-sultan Aydın eşkiyasından olmaları ile cümlesinin katilleri vâcibdir deyü bi-hasebi's-şer'i's-şerif fetvâ-yi münife verilmeğle def'a-i sâniyede hatt-ı hümayun-ı şevket-makrûnum ile muanven sâdır olan fermân-ı âli-şânımda isimleri tasrih olunan eşkiya dahi cezaları tertib olunanlardan maada ahz olunan şakilerin cümlesinin ber mücib-i fetvâ-yi şerife cezaların tertib eyleyüp ve eğer Midilli kal'asına göndermek üzere tashih eylediğün şakileri göndermiş bulunur isen dahi tarafından adam gönderüp onların dahi cezaların tertib ve'l hâsil def'a-i sâniyede hatt-ı hümayun-ı şevket-makrûnum mücibince şeref-bahş-i sâdur olan emr-i celilü's-şanda isimleri tasrih olunan eşkiyadan birisine himayet olunmayup ber mücib-i fetvâ-yi şerife cümlesinin cezaların tertib eyleyüp hilâftından be-gayet ihtiraz ve ictinab eyleyesin deyü yazılmıştır. Fi. evast-ı Ş. sene 1140¹⁷.

Abdullah Paşa verilen emirleri yerine getirmiş ve padişahın aldığı şu hükmü müteakip eski vazifesinin başına dönmüştür:

18

Aydın muhassılı vezir Abdullah Paşa'ya hüküm ki:
Me'mur olduğun hususu bir gün akdem fermânım olduğu üzere:

¹⁷ Mühimme defteri, nr. 184, s. 881, Başv. Arş.

görü� makarr-ı hükümetin olan mahalle avdet ve ric'at ve hilâf-ı şer'-i şerif kimesneye taaddi ve tecavüzden be-gayet ihtiraz ve mücânebet eylemen bâbında fermân-ı âli-şânım sâdır olmuştur Buyruldu. Fi. evâil-i Ş. (Şaban) sene 1140.

Vücûda gelen hizmet-i cemilen meşkûr olmuştur Berhurdar olası Kusur temşiyeti muktezi olan işleri dahi bir gün akdem teşmiyet ve tetmim eyliye¹⁸ (Bu kısım müsvedde halinde olup bazı yerleri silinmiştir).

Fakat Abdullah Paşa'nın avdeti ile İzmir havalisindeki vuku'at sona ermemişti. Bazı hadiselerin, onun baskısının ortadan kalkması ile yeniden baş göstermiş olduğunu görüyoruz. Meselâ aşağıda suretlerini göreceğimiz iki hüküm, bu gibi mes'elerin mahiyetini açıklaması bakımından mühimdir:

19

Aydın muhassılı Abdullah Paşa'ya hüküm ki:

Bundan akdem mansıbına giderken kazaları teftiş edüp İzmir'de olan eşkiya ile müttefik olanları bulup haklarından gelmek üzere emr-i şerif-i âli-şânım ile me'mur olmuştun Lâkin yaramazların ekseri bulunup me'mur olduğun kaza ve kura'da olanlar bunlara dahil olmadığı zâhir olmağla İzmir nizâmı [bir kelime silinmiş] kaza ve kura'ya taarruz alınmayup mansıbına gitmen bâbında fermân-ı âli-şânım sâdır olmuştur Buyruldu. Fi. evâil-i N. (Ramazan) sene 1140¹⁹.

20

İzmir Kadısı'na ve Voyvodası'na ve Yeniçeri-zabiti ve âyan ve işerlerine hüküm ki:

Bundan akdem medine-i İzmir'de iykaz-ı fitne ve fesad ve hilâf-ı şer'-i şerif tecemmu' ile şekavete itiyad eden eşkiyayı bed nihadların haklarından gelinmek için hâlâ Aydın muhassılı:

¹⁸ Mühimme defteri, nr. 184, s. 875, Başv. Arş.

¹⁹ Aynı defter, s. 370, Başv. Arş.

dustûr ı mükerrerem müşir-i müfahham nizâmü'l-âlem vezirim Abdullah Paşa edâmellahü taalâ iclâluhü tâyin olunup şer' ile izâleleri lâzım gelenler izâle ve te'dibi lâzım gelenler te'dib ve ta'zir ve telde-i İzmir levs-i cem'iyet-i şekvetlerinden tathir olunmağın ol esnada firar ve ihtifa eden eşkıya her ne vakıtda zuhûr ederler ise cümle âyan ve ehâli ittifak ile ahz ve hâkim-i şer' ve voyvodaya teslim ve şer' ile lâzım gelen cezaları tertib olunmak üzere ve fi-mâbâ'd belde-i mezbûrede bu misillü fesad ve şekavet erbâbı sâkin ve mütemekkin olmamak ve cem'iyet-i fitne zuhûr etmemek şartı ile nezre kat' olunup nizam verilmiş iken eşkıyayı mezkûreden olup vezir-i müşarünileyhin İzmir'e duhûlünde firar ve ihtifa edenlerden Hâtuniye mahallesi sükkânından kasab Köse Veli ve kahveci İsmail ve kömürcü İbrahim ve Hacı Musa adamları, Hacı Ahmed ve Hızır-oğlu babası ve yorgancı Ahmed ve Câmî-i atik mahallesi sükkânından Çakır [bir kelime okunamadı] Hüseyn ve Kara İsmail ve biraderi İbrahim ve Dağlı-oğlu Mustafa ve Fedâi-oğlu köleli Yusuf ve ekmeççi Ahmed-oğlu Çakona Hasan ve dellal bakkal Mehmed ve Kılıççı-oğlu Süleyman ve Kasab Hızır mahallesi sükkânından Yılandili-oğlu Mustafa ve Hüseyin ve Derviş-oğlu Musli ve hancı Hacı Mehmed ve Tokadı Ali hizmetkârı Mehmed ve Bazaryeri mahallesi sükkânından bıçakçı Abdi ve Türkmen Mehmed ve Temâşâlık mahallesi sükkânından kömürcü Ali ve debbağ Hızır-oğlu ve Halil Ağa'nın Hacı Yusuf ve Mir-ali mahallesi sükkânından Çayır-oğlu Ali ve dellâl Emîr Osman ve Ali-reis mahallesi sükkânından Balıkcıbaşı hizmetkârı Halil ve Kocakarı-oğlu ve Cedid mahallesi sükkânından Emîr ve kasab Sarı ve Kefeli mahallesi sükkânından Burma Mustafa ve bunlardan maada Sakız'lı Mehmed ve refiki Emîr Mustafa ve Poyraz ve koltukcu Çalık ve İstanbul'lu Mehmed ve dellâl Ahmed ve oturakçı Boyacı-oğlu ve Tabancalı Mehmed ve dellâl Mustafa ve kasab Deli Hacı ve oturakçı Koyseriye'li İbrahim ve oturakçı Ali ve Mağribli dellâl ve Burun-ili nam karye sükkânından Kasım Beşe ve Kirli Hacı Hüseyin ve Yunus Beşe ve Alaca nam karye sükkânından Harım-oğlu Ali ve Bınar-başı nam karye sükkânından Mü'min Beşe oğlu Hacı Ahmed ve Mustafa Ağa oğlu Mehmed Ağa ve Işıklar nam karye sükkânından Pehlivan oğlu Ali nam şakilerin cümlesi hâlâ derun-ı İzmir'de ve kargelerde olup veray-ı perde-i hıfâda hilâf-ı şer' mel'net

ve fesada ictira edecekleri melhuz olup cümlesi ahz ve haklarında ukubât-ı şer'iyeden her ne lâzım gelür ise icra olunmak lâzım ve lâbûd olmağla siz ki mevlânay-i mûmaileyh zîde fezâiluhü ve voyvoda-i mumaileyh zîde mecduhü ve yeniçeri-zâbiti ve âyan ve işçileri zîde kadruhüm siz birbirleriniz ile ittifak ve ittihad ederek mezkûrül-esâmi eşkiyadan olup Hâtuniye mahallesi sükkânından olan kasab Köse Veli'yi ve kahveci İsmail'i ve kömürcü İbrahim'i ve Burun-ili nam karye sükkânından olan Kasım Beşe'yi bi-eyyi-hâlin ahz ve kal'a-bend ve der-i devlet-medârıma arz ve ilâm eyleyüb sâir mezkûrül-esâmi olan eşkiyayı dahi ne vehile olur ise ahz ve ma'rifet-i şer' ile ve voyvoda-i mumaileyh ma'rifeti ile habs ve haklarında ukubât-ı meşru'adan her ne lâzım gelir ise ma'rifet-i şer' ile icra olunup mukaddema vezir-i müşarünileyhin re'yle kal' olunan nezrin şurûtuna müraat ve ahd ü mîsakın kuyudu te'kid ve temhid olunup eşkiyayı merkumenin bir ferdini ketm ve ihtifa ile himâyet eylemekten be-gayet ictinab ve zikr olunan dört nefer şakileri ahz ve kal'a-bend ve der-i devlet medârıma ilâm ve sâirlerini dahi ahz ve ma'rifet-i şer' ile ve voyvoda-i mumaileyh ma'rifetile habs ve haklarında lâzım gelen ukubât-ı meşru'ayı icra eylemekte bi'l-ittifak ihtimam-ı tam eylementiz bâbında fermân-ı âli-şânım sâdır olmuştur. Fi. evasit-ı Ş. sene 1140²⁰.

21

İzmir Nâibi'ne ve İzmir Voyvodası El-hacc Süleyman zîde mecduhuya hüküm ki :

Bundan âkdem İzmir'in nizamı için Aydın muhassılı vezirim Abdullah Paşa edâmellahü taalâ iclâluhu İzmir'e vardıkda firar edenlerden ser-i cem'iyet kalaycı Odabaşı sonra zuhûr edüp ve yine kendi halinde olmadığı der-i devlet-medârıma mün'akis oldukda Limni kal'asında kal'a-bend olunup sadriâzam mektubu ile ma'en itlâfına fermân-ı âli sâdır olundukda itlak olunmaya deyâ sâdır olan emr-i âli ve mektub-ı sadriâzamî ile mezbûr kalaycı Odabaşı Limni kal'asına irsâl ve kal'a-bend olundukdan sonra bir kaç ay mürûrunda bir tarik ile kal'adan firar ederek

²⁰ Mühimme defteri, nr. 135, s. 46-47, Bagv. Arş.

İzmir civarında Kilizman nam mahalle gelüp iltifa eyledikde sen ki voyvada-i mumcileyhsin ma'lumun oldukda ahz ve hâlen Liman kal'ası derânuna vaz' u bend olunduğu tarafından ve İzmir nâibi mevlânay-i mumcileyh tarafından ilâm olunup ve mezkûr zorbalardan olmağla emr-i şerifim vusûlünde mezkûrun cezay-i sezasını tertib ve ser-i maktu'ını der-i devlet-m. dârıma gönderesin deyü yazılmıştır. Fi. 19 Z. (Zilhicce) sere 1141²¹.

²¹ *Mühimme defteri*, nr. 135, s. 334, Paçv. Arş.